

12/2

A DEBRECENI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG
I. OSZTÁLYÁNAK KIADVÁNYAI

VII. KÖTET, 8. FÜZET

SZERKESZTI

DR. SZÁDECZKY-KARDOSS TIBOR

egyetemi ny. r. tanár, osztálytitkár

ACTA CLASSIS I. SOCIETATIS SCIENTIARUM
DEBRECINENSIS DE STEPHANO TISZA NOMINATAE
VOL. VII. FASC. 8.

TUDOMÁNYOS PERJOG

ÍRTA

BACSÓ JENŐ

R. TAG.

BEMUTATTA A DEBRECENI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG
1937 MÁJUS 28-ÁN TARTOTT ÜLÉSÉN.

DEBRECEN, 1937.

FŐBIZOMÁNYOS: STÚDIUM KÖNYVKIADÓ R.-T.

Budapest, IV., Keckeméti-utca 8.

E 212/2

A DEBRECENI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG
I. OSZTÁLYÁNAK KIADVÁNYAI

VII. KÖTET, 8. FÜZET

SZERKESZTI

DR. SZÁDECZKY-KARDOSS TIBOR

egyetemi ny. r. tanár, osztálytitkár

ACTA CLASSIS I. SOCIETATIS SCIENTIARUM
DEBRECINENSIS DE STEPHANO TISZA NOMINATAE
VOL. VII. FASC. 8.

TUDOMÁNYOS PERJOG

ÍRTA

BACSÓ JENŐ

R. TAG.

BEMUTATTA A DEBRECENI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG
1937 MÁJUS 28-ÁN TARTOTT ÜLÉSÉN.

DEBRECEN, 1937.

FŐBIZOMÁNYOS: STÚDIUM KÖNYVKIADÓ R.-T.

Budapest, IV., Kecskeméti-utca 8.

A perjognak, mint önálló tudománynak művelése a múlt század hatvanas éveiben kezdődik. Addig a pert teljesen magánjogi oldaláról fogták fel, a perjogot is a magánjog részének tekintették s annak körében tárgyalták.¹

Bülow korszakalkotó fellépése után kezdenek a perjoggal, mint a magánjogi tudománytól teljesen független s a közjogi tudományok körébe tartozó tudományszakkal foglalkozni s azóta különösen a németeknél egész könyvtárra menő irodalma van már a modern perjogi tudománynak s örömmel állapíthatjuk meg, hogy magyar perjogászaink e körben mozgó tanulmányai is igen magas színvonalon állanak.

A magyar tudományos perjog kezdeményező és alapvető művelői Plósz Sándor és utána *Magyary Géza* voltak. Kétségtelen, hogy az ő hatásuknak tulajdonítható az a nagy fellendülés, mely perjogi irodalmunk terén az utóbbi időkben tapasztalható.

Önkénytelenül is felvetődik azonban a kérdés, hogy ha évszázadokon keresztül — a római jogászokat követve — a perjogot a magánjoggal kapcsolatosan tárgyalták, vagy ha önállóan is, de a perben csak a magánjog érvényesítő eszközét látták,² s ha ez az ú. n. magánjogias felfogás, ez a szemléleti mód, mely kereseten — actio-n — a magánjogot érti, abban az alakjában, melyben az per útján érvényesíthető, anélkül, hogy a per jogi természetét vizsgálat tárgyává tette volna, a gyakorlati élet követelményeit kielégítette, vajjon a perjognak a magánjogtól való ez az elkülönítése s az ez alapon történő tudományos megállapítások jelentettek-e hasznot a gyakorlati életre, vajjon tökéletesebb lett-e ezzel a jogszolgáltatás s milyen eredményeket értünk el ezzel a változással úgy a törvényhozás, mint a törvénytudomány szemponyjából, sőt felvetődhetik az a kérdés is, hogy egyáltalában van-e szükség a perjog tudományos művelésére s a gyakorlati élet követelményeit nem elégítené-e ki a perjogi törvények kommentárszerű magyarázata.

A tudománynak a perjog terén sem lehet nagyobb jelentőséget tulajdonítani, mint a jog egyéb ágában. De kisebbet sem. Hiszen a jogintézmények s a jogrendszer megállapítása itt is a tudomány feladata s abból a szempontból, hogy a fennálló jogtételek hiányosságát vagy helytelenségét kimutatja, ugyanolyan jelentősége van, mint a bírói gyakorlatnak. Irányítólag hathat a törvényalkalmazásra, tehát a jogfejlődésre s így befolyással lehet magára a bírói gyakorlatra, de lege ferenda pedig a törvényhozásra is.

¹ V. ö. Szerző : *A jogvédelem előfeltételei a polgári perben*. Máramarosziget, 1910. 3. s k. II.

² L. Wetzel : *System des ordentlichen Civilprocesses*. Leipzig, 1878. 1. s k. II.

I. Az, hogy a magánjogias felfogás helyébe a közjogias irányzat lépett, elsősorban is azzal a haszonnal járt, hogy a perjogi szabályok tisztultabb fogalmakon épülnek fel, mert a pert nem tekintik többé olyan jogvédelmi eszköznek, mely minden tekintetben a felek uralma alatt áll, hanem olyan intézménynek, mellyel az állam a magánjogrendet igyekszik megvalósítani; mely ha a felek magánjogainak érvényesítésére törekszik is, végeredményben közérdeket szolgál.

Ennek a felfogásnak a következménye a modern perjogi törvénynek számos olyan szabálya, mely a régi felfogás mellett aligha születhetett volna meg. Hogy egyebet ne említsek, idetartoznak mindazok a szabályok, melyekből közvetlenül, vagy legalább közvetve, kitűnik, hogy szemben a régebbi felfogással, az újabb törvényhozások a per céljának az igazság kiderítését tekintik.

II. Az a kérdés pedig, hogy van-e szükség tudományos perjogra, azért vetődik fel, mert nem sokkal a Plósz-féle perrendtartási törvény életbe lépése után, egyik kiváló jogászunk, ennek a törvénynek a gyöngejét a perjog túlságos eltudományosodásában találja.³

Ezzel szemben azonban már *Magyary Géza* rámutat arra, hogy perrendtartásunknak sem tudományos jellege, sem szerkezete nem lehet a gyakorlat ártalmára.⁴

Ez igaz, de azért a magam részéről ehhez hozzáteszem, hogy mivel a Bülow-féle perelmélet konzekvenciáit a maguk összességében sem az elmélet, sem a törvényhozás és gyakorlat nem vonja le, a perrendtartásnak vannak megnefelelő rendelkezései s a polgári perben uralkodó rendelkezési elvből sokan arra a következtetésre jutnak, hogy a polgári per nem az igazság megállapításának eszköze, mert a felek rendelkezései korlátokat szabnak a bírónak s az igazság csak e korlátokon belül érvényesülhet⁵ s hogy a tárgyalási elvnel fogva a bíró csak a felek által behozott tényeket veheti figyelembe s nem nyomozza

³ V. ö. Székács A. : *A perjogi reform kérdése*. Jogt. Közlöny, 1918. évf. 12. sz.

⁴ L. Jogt. Közlöny, 1918. évf. 14. sz. Egy másik kiváló perjogászunk, *Gaár V.* a felülvizsgálati eljárásról frott munkám bírálatában (Jogállam, 1915. 9—10. f. 715. s k. II.) a polgári perjogot par excellence gyakorlati tudománynak mondja s a munka hibájának mondja a szertelen osztályozást. Ezt én is készséggel elismerem, de bármiként igyekezném is kellőképpen megvilágítani és minél szemléltetőbbé tenni a felülvizsgálati bíróság ténymegállapítási jogát, ma sem tudnám másként, mint az ítéleti tényállásnak perbeli és perenkívüli, történeti és minősített (qualificált) tényállásra való felosztásával s így vagyok a többi fogalom meghatározással is, bár kétségtelen, hogy ezek az áttekinthetőséget megnehezítik.

⁵ Így Plószhoz csatlakozva Szladits is. L. Komin F. : *Magyar polgári törvénykezési jog*. Bp. II. kiad. 60. l. Walsmann : *Die streitgenössische Nebenintervention*. Leipzig, 1905. 134. s k. I. is úgy véli, hogy az államot semmiesetre sem terheli egy általános, a jogközösség minden tagjával szemben fennálló köteletség, hogy az igazságot minden esetben napfényre hozza s hogy az államnak csak másodlagos érdeke van az igazság kikutatásában. L. még lentebb 20. jegyzet. Ezzel szemben azonban a per céljára nézve I. Vinkler J. : *A magyar igazságszolgáltatási szervezet és polgári peres eljárás a mohácsi véstől 1848-ig*. I. k. Pécs, 1921. 107. s k. II. meggyőző fejtegetéseit, továbbá Szerző : *A polgári per célja*. Debrecen, 1931—34. I. s k. II. s az ott közölt irodalmat.

az igazságot. Kivételt csak ott tesznek, ahol a közérdek is érintve van, pl. status-pereknél. Ezzel szemben úgy gondolom, hogy nem kevésbé közérdek az is, hogy az igazság ne csak a büntető, hanem a polgári perben is érvényre jusson s tagadhatatlan, hogy a modern perjogi törvények legalább is törekszenek erre.

Igaz, hogy az igazság kiderítése a polgári perben több akadályba ütközik, mint a büntető perben, és pedig elsősorban azért, mert az állam — érthető okokból — a magánjogi érdekszférán belül úgyszólván teljes cselekvési szabadságot ad az egyeseknek s általában reájuk bizza, hogy miként rendezzék magánjogi viszonyaikat s így reájuk bizza azt is, hogy magánjogaikat per tárgyává tegyék-e és mennyiben, mert magánjogainkkal elvileg mindnyájan szabadon rendelkezünk. De ha a per megindult s abba az alperes belépett, ez a rendelkezési jogosultság többé már nem korlátlan s a közjogias irányzaton nyugvó perjogi tudomány-nak egyebek között az is feladata, hogy kimutassa, miszerint a rendelkezési jogosultság per esetében csak odáig terjedhet, ameddig harmadik személyek jogos magánérdekét s ezzel a közérdeket nem sérti, mert a helyesen felfogott rendelkezési jogosultság sem az igazság kiderítését, sem mások jogos érdekeinek érvényesítését meg nem akadályozhatja. Ez pedig azért van így, mert már a perindítás ténye, még inkább a perben hozott jogerős ítélet nemcsak a feleknek s nemcsak azoknak, akikre a jogerő kiterjed, hanem általában bárkinek a jogállapotára kihatással lehet, bárkinek a jogi érdekét érintheti.⁶

Csak sajnálni lehet, hogy ez a körülmény a közjogias irányzat mellett sincs következetesen figyelembe véve s hogy ennek folytán a modern perjogi törvényeknek még mindig sok olyan szabálya van, mely a régi magánjogias felfogáson nyugvó elméletek maradványa.

Egyébként az a felfogás, hogy a polgári per nem az igazság megállapításának eszköze, következetes álláspont lehet azok részéről, akik a pert a felek közötti jogvitának mondják, ez utóbbit a per fogalmi elemének tekintik. Ez a régi magánjogias felfogás pl. a német perrendben annyiban kifejezésre is jut, hogy ott a törvény a pert (Process) sokszor „Rechtsstreit“-nek nevezi s a mi Pp.-ünk is sokszor beszél jogvitáról, vitás jogról s szabályai néha azt a látszatot keltik (pl. alperesi perbebocsátkozás), mintha a jogvita elengedhetetlen feltétele volna annak, hogy a per létrejöhjön. Ez azonban csak látszat s a német és magyar perrendek számos intézkedése homlokegyenest ellentétben áll e magánjogias felfogással. Ha a per csakugyan a felek jogvitája volna, akkor talán lehetne azt mondani, hogy az államnak semmi érdeke nem fűződik az igazság kiderítéséhez s azt is lehetne mondani, hogy senkinek semmi köze ahhoz, hogy a felek per útján, vagy peren kívül akarják-e jogviszonyaikat rendezni és miként, hogy tehát a pert jogügyletek kötésére is felhasználhatják; csak hogy az állam jogvédő tevékenységét felesleges módon, vagyis szükségtelenül igénybe venni nem lehet s a feleknek a

⁶ L. Szerző: *Újabb szelvényzetek az ítéleti jogerő tanúhoz*. Debrecen, 1936. 25. s k. II. L. az ott közölt irodalmat. L. még Schönvitzky *Az ítélet jogi természetéről* c. igen értékes munkáját (Eger, 1936).

magánjogi érdekszférán belül adott cselekvési szabadsága sohasem mehet harmadik személyek jogainak kijátszására.

És ha a végrendekezésnél, az ajándékozásnál s csőd esetében a felek rendelkezési szabadsága korlátozva van, illetőleg megtámadható, nem lehet azt mondani, hogy a per mindenben a felek akaraturalma alatt áll, hogy a per csak a magánjog érvényesítésének eszköze s célja a felek közötti jogvita eldöntése, mert a pernek épp olyan hatálya lehet harmadik személyek jogállapotára, mint a most említett cselekvényeknek, illetőleg körülményeknek.

S ha a perben a rendelkezési és tárgyalási elv az uralkodó, annak az az oka, hogy a per elsősorban azt célozza, hogy valamelyik fél jogvédelmet nyerjen s az ennek előfeltételeit igazoló tényeket a fél legkönnyebben behozhatja és be is hozza a perbe, de emellett harmadik személyeknek is meg kell adni a lehetőséget, hogy érdekeiket a perrel szemben is épúgy megvédhessék, mint a fentebb említett cselekvényekkel szemben s az, hogy a hivatalból való eljárás elve, sőt a nyomozó elv is érvényesül s bár szűkebb körben, de nemcsak a status-perekben, hanem általában, bizonyítja, hogy a pert mégsem lehet csak a felek uralma alatt álló intézménynek tekinteni.

Ha tehát a mi perrendünknek, s általában a modern perjogi törvényeknek van valami gyöngéje, annak okát nem a perjog túlságos eltudományosodásában, hanem abban látom, hogy jóllehet a modern perjogi törvények a közjogias irányzaton épültek fel, azokban mégis sok olyan intézkedést találunk, melyek a régi magánjogias felfogásra vezethetők vissza s melyek éppen azért megváltoztatandók volnának.

Távol esik tőlem annak még a gondolata is, hogy a polgári perben a nyomozó elv juttassék uralomra, amire nincs is szükség, mert abból, hogy a bíróság a felek kérelmén túl jogvédelmet nem adhat, sem az igazságra, sem harmadik személyekre sérelem nem származik, ha pedig származhatnék, pl. a végrehajtást szenvedő az adósával szemben nem az egész követelés megítélését kérné, az érdekelt harmadik, t. i. a követelést lefoglaló végrehajtató a különbözetet per útján megítéltethetné, abból pedig, hogy a perben a tárgyalási elv az uralkodó, megint nem következik, hogy a bíróság a felek által behozott tényeket mindenesetre következtetési alapul vegye, mert az olyan tényállítást, mely a köztudomással, vagy a bíróság hivatalos tudomásával ellenkezik, még elismerés esetében sem állapíthatja meg valónak, mulasztási eljárásban pedig a jogvédelmi kérelemnek akkor sem tehet eleget, ha az nincs megalapítva (szubsztancializálva) s ezektől eltekintve harmadik személyeknek meg kell adni a lehetőséget, hogy érdekeiket a perrel szemben is megvédhessék (megfelelő pertörvények, csődönkívüli megtámadás által), s ha Pp.-ünk intézkedései ez utóbbi szempontból nem mindig kielégítőek, annak oka, mint látni fogjuk, a magánjogias felfogás következménye, hogy t. i. a per a felek rendelkezése alatt álló jogvita, amelybe harmadik személy bele sem szólhat.

E felfogás következménye, hogy a perrendeknek vannak olyan intézkedései, illetőleg szabályai, melyek a percél megvalósulását — eset-

leg harmadik személyek hátrányára — megakadályozhatják s olyanok is, melyeknek nem mindig lehet hasznát venni.⁷

De eltekintve a Plósz-féle, valóban kiváló törvényalkotástól, mivel a tudománynak a jogfejlődésre éppen olyan hatása lehet, mint a bírói gyakorlatnak, el kell ismernünk, hogy éppen a jogintézmények miképpeni tudományos elgondolása ilyen vagy amolyan, tehát helyes vagy helytelen jogszabályok felállítására vezethet, amint hogy viszont a helyes vagy helytelen bírói gyakorlat is érezteti a maga hatását úgy a tudományban, mint a törvényhozásban. Ez azonban nem érv a perjog tudományos művelése ellen, mert igen sokszor egy téves elméleti megállapítás vezethet egy helyes elméleti tételre, melyet azután nem egyszer de lege lata is lehet értékesíteni. Emellett nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a perjog még fiatal tudomány s hosszú időnek kell eltelnie, míg valamely tudományszak a fejlődésnek arra a fokára jut, hogy annak művelői egységes megállapodásra jussanak s az életviszonyok is olyan nagy átalakulások mehetnek keresztül, hogy a tudományok annakidején helyes megállapítása később már nem hasznosítható.

És éppen a fentebb említett körülmény az, ami, mint a jog egyéb ágában, úgy a perjog terén is indokolja a tudományt, mert a tudományos kutatás tisztázza a fogalmakat, ébreszt új gondolatokat s teszi lehetővé, illetőleg segíti elő az olyan perjogi szabályok alkotását, melyek mellett mind a köz-, mind a jogos magánérdek kielégítést nyerhet.

III. Bülownak az a megállapítása, hogy a per közjogi jogviszony, ma már általánosan elfogadottnak tekinthető ugyan, de mégis nagy az eltérés abban a tekintetben, hogy kik között jön létre a perviszony, vajjon csak az állam és a felek, vagy egyszersmind a felek között is.

Az uralkodó felfogás még ma is az, hogy a per egy háromoldalú jogviszony, mely az állam és a felek s némelyek szerint egyszersmind a felperes és alperes között áll fenn s hogy így a per létrejöttéhez az alperes közreműködése is szükséges.⁸ E felfogás követői szerint, akik közé nálunk Plósz és Tóth Károly sorozhatók, alperes perbebocsátkozása nélkül nincs per,⁹ következésképp az alperest a felperes érdekében perbebocsátkozási kötelesség terheli.

⁷ Pl., hogy sokan az elismerést és lemondást rendelkező cselekvénynek, tehát magánjogügyleti akaratkijelentésnek mondják s a Pp. szabályai is e felfogáson alapulnak. (L. ez ellen Magyary: *A perbeli beismerés*. Budapest, 1906. 102. s a munkában közölt irodalmát. Magyarynak azt a megállapítását, hogy a beismerés és elismerés lényegileg egyet jelent s hogy úgy ezek, mint a lemondás, nem akarat, hanem tudomáskijelentések, már tankönyvemben magamévá tettem, espedig azért is, mert úgy gondolom, hogy a perbeli cselekvényeket csak a per nézőpontjából lehet megítélni. Mindezeknek nagy jelentősége van akkor, ha a per kimenetelétől harmadik személyek jogállapota is függ.)

⁸ Ennek az álláspontnak — a mai jogok szempontjából való — tarthatatlanságára már korábban rámutattam. Id. Jogvédelem. 51. s k. II.

⁹ V. ö. Plósz: *Beitrag zur Theorie des Klagrechts*. Leipzig, 1880. 14. s k. II. Tóth K.: *Polgári törvénykezési jog*. Debrecen, 1923. II. kiad. 192. I. szerint nem per a bíróság előtt lefolyt eljárás, melyet mulasztási ítélet rekeszt be. Korábban Magyarynak is ez volt az álláspontja (*A magyar polgári peres eljárás adatai*. Budapest, 1898. 11. I.); később azonban ezt két irányban is módosította (*Magyar polgári perjog*. Budapest. II. kiad. 1. s k. II., 8. s k. II., 373. s k. I.) s az alperes perbe-

Hogy ez a felfogás, mely a régi római per szempontjából megállott, a modern perjogokra nem találó, azok szabályaival is ellentétben áll, más helyen kimutattam s ugyanott saját álláspontomat is indokoltam.¹⁰

Felfogásom szerint ugyanis a per vagy egy — az állam és a felperes — vagy két — az állam és a felperes s az állam és az alperes közötti — jogviszony s így alperes perbelépése nélkül is van per, amit legjobban bizonyít, hogy az idézővégzéssel ellátott keresetlevélnek az alperes részére történt kézbesítésével beáll a perfüggőség (Pp. 147. §), ami pedig már a létrejött per okozata.

Ha az előbbi álláspont megállhatna, úgy perfüggőségről csak az alperes perbebocsátkozása után lehetne beszélni, emellett a perjog mindazon szabályai, melyek alkalmazása egy már meglevő pert tételeznek fel, szintén csak az alperes perbebocsátkozása után foghatnának helyet. Így pl. a perszünetre (perelévülésre), azután a fő- és mellékbeavatkozásra vonatkozó szabályok stb., stb.¹¹

És éppen ezért a perfogalom meghatározása nemcsak elméleti kérdés, nemcsak a jövőbeni perjogi szabályok alkotása szempontjából van jelentősége, hanem de lege lata is nagy annak a jelentősége, nevezetesen gyakorlati szempontból a tételes jog szabályainak magyarozatánál. És éppen ilyen nagy jelentősége van annak is, hogy vajjon a perben tisztán csak a magánjog védelmi eszközét látjuk-e, mint a régi magánjogias felfogás, mely csupán a felek akaratára volt tekintettel, vagy pedig olyan intézménynek tekintjük a pert, mellyel az állam a magánjogrendet akarja megvalósítani.

Jóllehet ma már a közjogias irányzat a per jogi természetét illetően elfogadottnak mondható, de mert a részletekben ma is különféle felfogásokkal találkozunk és sokan ma sem tudnak szabadulni attól a gondolattól, hogy a per a felek közötti jogvita, természetesen a per jogi

bocsátkozását most már ő sem tartja kötelességnek. Úgy látszik a Plósz-féle állásponton van Vinkler J. (*A peregyesség*. Budapest, 1915. 45. l.) is, továbbá Habermann G. (*Jogerő a perenkívüli eljárásban*. Szeged, 1935. 14. l.), miután a litis contestatio, tehát az alperes perbebocsátkozása előtti eljárást perenkívüli eljárásnak tekinti.

¹⁰ Újabban *Menyhárt* a pert az állam és a peres felek közötti jogviszonynak mondja s bár a felek között szerinte sincs jogviszony, mégis a pert egy és egységes jogviszonynak tartja (*A magyar polgári perjog*. 1934. 13. s k. II.). Ámde miután szerinte a felek az őket illető jogvédelmi igény alapján együtt jutnak az államhoz jogviszonyba, e felfogás mellett a pernek az az alakja, mikor az alperes nem vesz részt a perben, elhomályosul, holott az alperes perbelépését, ami nélkül pedig közte és az állam között jogviszony nem jöhet létre, ő sem tekinti a per lényeges elemének.

¹¹ Ugyanez volna irányadó a bíróság előtt kötött egységek jogi természetének meghatározásánál is. Éppen ezért Vinkler (*Peregyesség*, 41. l.) az általa ú. n. peregyességnek csak a perbebocsátkozás után kötött egységet tekinti. Gyakorlati jelentősége a kérdésnek ugyan nincs, mert minden bíróság előtt kötött egység perújítással támadható meg. Részemről azonban helyesebbnek tartanám, ha ellentétben Vinklerrel és Magyarival, a keresetindítás előtt, vagy ezután, de a perfüggőség beállta előtt kötött egységet neveznök peregyességnek, mert itt a perre egyeznek ki a felek, hogy t. i. azt elkerüljék s a perfüggőség beállta után, habár esetleg az alperes perbebocsátkozása előtt kötött egységre használnánk a bírói egység elnevezést, amint ezt a Pp. is teszi.

természetének összes következményeit nem vonják le s az ebből eredő visszasságok a tételes jogokban is kifejezésre jutnak.

Hogy a mi perrendünknek is vannak olyan szabályai, melyek a régi magánjogias felfogásra vezethetők vissza, azt most a mellékbeavatkozás intézményénél kísérlem meg kimutatni.¹²

IV. Ha alperes közreműködése nélkül nincs per, akkor mellékbeavatkozásnak is csak az alperes perbebecsátkozása után lehetne helye.

Ez logikus álláspont volna azok részéről, akik a pert alperes közreműködése nélkül nem tudják elképzelni, akik a pert és a jogvitát — bár tévesen — azonosítják.

Ez azonban nemcsak a helyes perfogalommal, hanem a mellékbeavatkozás céljával is ellenkeznek s az amúgy sem mindig hasznosítható intézményt még inkább illuzóriussá tenné. De ettől eltekintve, a bírónak — ha nem is helyezkedik az érdekkutató jogtudomány alapjára¹³ — a jogszabály magyarázatánál mindig vizsgálnia kell, hogy a törvényhozó milyen érdeket akart a jogszabály megalkotásával szolgálni, kinek az érdekében alkotta a szabályt. Márpedig, mint azt lentebb látni fogjuk, a mellékbeavatkozás intézményét nem a fél, hanem a beavatkozó érdekében létesítették.

És éppen ez a határozó a mellékbeavatkozás szempontjából is, s ez alapon vizsgálva a mellékbeavatkozás jogi természetét, az eredmény az általam követett perfogalom helyességét igazolja s eszerint mellékbeavatkozásnak helye van, mihelyt a perfüggőség beállott, illetőleg a per létrejött.¹⁴ Ellenkező esetben az alperes meg nem jelenése megakadályozhatná a mellékbeavatkozó érdekének érvényesítését. Holott kétségtelen, hogy — miután a perfüggőséggel a per létrejött — a mellékbeavatkozó úgy a felperes, mint az alperes távolmaradása esetében is végezheti a per állása szerint a fél által végezhető cselekvényeket s így ily esetben sem az idézést feloldani, sem mulasztási ítéletet hozni nem lehetne.

Tovább menve, az ú. n. meghagyásos eljárásokat a mellékbeavat-

¹² Ilyen pl. a Pp. 265. § 2. bekezdése is, mely szerint a beismerés hatályát vesztí, ha az ellenfél a visszavonásba beleegyezik, azután pl. az elismerés és lemondás perjogi szabályozása, melynek folytán azokban a bírói gyakorlat is jogügyleti akaratkijelentést lát. L. fentebb, 7. jegyzet.

¹³ L. erre a kérdésre Nizsalovszky: *Az érdekkutató jogtudomány a magánjogban*. Debrecen. 1933. 18. l. igen értékes fejtegetéseit.

¹⁴ Sőt némelyek szerint még a perfüggőség előtt is, ami olyan értelemben helyes is, hogy a beavatkozás hatálya a perfüggőség beálltától függ. V. ö. Hellwig: *System des Deutschen Zivilprozessrechts*. Leipzig, 1912. 220. l. Baintner: *Az avatkozás*. Kassa, 1896. 181. l. Antalfi: *Polgári perrendtartás* (I. k. Pécs, 1915. 298. l.) szerint a mellékbeavatkozó az előleges bizonyítási eljárásban is résztvehet, habár az még nem per. Ez helyes is. Nem tekinthető pernek a választott bírósági eljárás sem. Itt tehát mellékbeavatkozásnak nincs helye. Így döntik el a kérdést Fabinyi (*A választott bíráskodás*. Budapest, 1926. 207. l.), továbbá Újlaki (*A választott bíráskodás kézikönyve*. Budapest, 127. l.) is. Az önálló mellékbeavatkozás eseteiben azonban helye lehet. Pl. ha a választott bírósági eljárás tárgyát képező követelést lefoglalják. A végrehajtató szerintem beavatkozhatnak, mert itt is az a döntő, hogy az eljárás folyamán hozandó ítélet hatásában a mellékbeavatkozó jogállapotát hátrányosan befolyásolhatná.

kozó is átalakíthatja perré, vagyis ellenmondással, illetőleg kifogással élhet, különben jogi érdekét nem tudná érvényesíteni.¹⁵

V. A mellékbeavatkozás gyökérszálaival a római jogba nyúlik ugyan vissza, de ott azt még mint sui generis intézményt nem ismerték, sőt a formula per idejében az elsőfokon technikai akadályai voltak annak, hogy a beavatkozás elve érvényesülhessen.¹⁶

Amennyiben pedig a beavatkozás lehetséges volt, nem jelentett egyebet, mint a per átvételét, procurator, defensor stb. minőségben s ha egy harmadik személy a felek beleegyezésével azok segítése végett belépett a perbe, úgy ő azok akarata ellenére is végezhetett perbeli cselekvényeket, vagyis a fél akaratától független perviteli jogosultsággal bírt, de a hozott ítéletet is magára kellett vennie.

A beavatkozási jogot, úgy ahogy az a római jogban kifejlődött, a glosszátorok nyomán, azzal a korlátozással recipiálták Németországban, hogy a mellékbeavatkozónak abban a helyzetben kellett a pert elfogadnia, amelyben az a belépés idejében volt, de mégis ő perbeli cselekvényeket nemcsak a féllel együtt, hanem annak akarata ellenére is végezhetett, de a hozott ítéletet egész terjedelmében magára kellett vennie. Ez azután már bizonyos függőséget jelentett a mellékbeavatkozóra s egyszersmind alapul szolgált arra is, hogy később, a beavatkozás jogát összefoglalóan megállapítva, megkülönböztessék a főbeavatkozást a mellékbeavatkozástól s ez utóbbi függőségét a fél akaratától mindinkább előtérbe állítsák, úgy hogy lassankint az lett az uralkodó tan, hogy a mellékbeavatkozásnak két faja van: az egyik az, amikor a perben hozandó ítélet jogereje a mellékbeavatkozónak az ellenfélhez való viszonyára is kiterjed, a másik pedig az, amikor az ítélet jogereje a mellékbeavatkozóra ugyan nem terjed ki, de jogilag van érdekelve az egyik vagy másik fél pernyertességében, mert ennek pervesztése esetében őt valamely joghátrány érheti. Az előbbit azután önálló vagy mellérendelt, az utóbbit pedig nem önálló vagy alárendelt mellékbeavatkozónak nevezték s a kettő közötti különbséget abban tették meg, hogy az önálló mellékbeavatkozó független az általa támogatott fél akaratától, ellenben a nem önálló mellékbeavatkozó perbeli cselekvényei joghatállyal nem bírnak, ha a fél akaratával, vagy cselekvényével ellentétben állanak, illetőleg ha a fél azokhoz hozzá nem járul, vagy azoknak éppen ellenmond.¹⁷

Lényegileg ezt az uralkodó — de szerintem teljesen hibás elméleti felfogáson alapuló — tant vették alapul a német birodalmi perrendnek a mellékbeavatkozásra vonatkozó szabályai megalkotásánál (C. P. O.

¹⁵ Éppen ezért, ha pl. a V. T. 119. §-a értelmében perreutasított bérbeadó — tekintettel az 1930 : XXXIV. tc. 49. §-ának rendelkezésére — fizetési meghagyással él, a kifogásoló hitelezőt az ellenmondási jog megilleti, miertis a fizetési meghagyás részére is kézbesítendő.

¹⁶ V. ö. Schultze: *Die rechtliche Stellung des sogenannten Nebenintervenienten im Rechtsstreit*. Zschr. f. d. Cp. 2. k. 1880. 53. l.

¹⁷ Az idevonatkozó irodalmat megtaláljuk *Walsmann* id. m. 1—52. ll., mely egyúttal a fejlődés menetére s a különböző elméleti felfogásokra is részletesen tájékoztat. Továbbá *Schultze* i. m. Hazai jogunk szempontjából a fejlődésre l. *Baintner* i. m. 11. s k. ll., továbbá *Vinkler: Igazságszolgáltatás*, 331. s k. ll.

67. és 69. §§, illetve korábban 64. és 69. §§) s elvileg így szabályozza a mi perrendünk is a mellékbeavatkozás intézményét (Pp. 84—88. §§).

VI. Eszerint nálunk is önálló és nem önálló mellékbeavatkozást kell megkülönböztetni. Az az elméleti felfogás azonban, mely a fentiek szerint uralkodó tanná lett, s melynek alapján ez a megkülönböztetés a tételes jogokba is átment — nézetem szerint — nem állhat meg, hibás és egyoldalú, mert abból indul ki, hogy a mellékbeavatkozó a fél érdekében, annak támogatása céljából lép be a perbe s nem ügyel arra, hogy a beavatkozónál ez csak másodlagos cél s hogy az ítéletnek a jogerő hatásain kívül más egyéb hatásai is vannak,¹⁸ s következetlen is akkor, amikor a nem önálló mellékbeavatkozó cselekvényeinek hatályát a fél akaratától teszi függővé, másrészt azonban a mellékbeavatkozó perbelépését a fél akarata ellenére is megengedi.¹⁹

E felfogás helytelensége onnan származhatik, hogy a percélt, mely szerint az igazságot kell kideríteni²⁰ s az ennek megfelelő magánjogrendet kell megteremteni, figyelmen kívül hagyva, a mellékbeavatkozást azért gondolták a fél akaratától függővé tenni, mert a felek, amint jogaikról, úgy azok perbeli érvényesítéséről is szabadon rendelkeznek,²¹ ami igaz ugyan, de csak addig, amíg az a per útján mások érdekkörébe is nem kerül.²²

Továbbá onnan is, hogy a mellékbeavatkozás jogi természetét helytelenül, célját pedig egyoldalúlag határozzák meg.

A mellékbeavatkozót ugyanis némelyek mellékfélnek (Nebenpartei),

¹⁸ L. fentebb 6. jegyzet.

¹⁹ V. ö. *Schultze*: i. m. 92. l. *Canstein* (Zschr. f. d. Cp. 8. k. 241. l.) annyiban következetes, hogy szerinte a nem önálló mellékbeavatkozót a támogatandó fél már kezdetben kizárhatja. Az osztrák perrendre nézve l. még Haendel: *Az osztrák polgári perjog alapvonala* (1937. 101. s. k. l.); l. még *Baintner* i. m. 238. s. k. l.

²⁰ *Walsmann* i. m. (134. s. k. l.) az ellenkezőt vitatja a német perrend mulasztási eljárása alapján, mert pl. ha alperes a kapott kölcsön visszafizetését nyugtával igazolja s a felperes ügyvédje információ okából a tárgyalás elhalasztását kéri s az újabb tárgyaláson az alperes nem jelenik meg, a bíróság őt meggyőződése ellenére is elmarasztalja. Ez azonban csak a német perrend karakterisztikus sajátysága s a cél ellen nem bizonyít, emellett mindig feltételezi a felperes erre irányuló indítványát s a mulasztási ítélet ilyenkor is ellentmondással támadható meg. Viszont az 1924 május 13. novella rendelkezése szerint a felperes mulasztási ítélet helyett indítványozhat ítéletet „nach Lage der Acten“ (C. P. O. 331. a) §.). Sőt *Hellwig* (i. *System*, 644. l.) szerint akkor sem hozható mulasztási ítélet, ha a kereset olyan tényekre van alapítva, melyek ellenkezőjéről a bíróságnak hivatalos tudomása van. A fenti példában pedig ilyen eset forog fenn. De a per célja ellen, hogy az az igazság kiderítésében áll, az sem bizonyít, hogy a perrendeknek lehet olyan szabálya, mely valahogy akadályozhatja az igazság kiderítését. Erre *Habermann* is rámutat fentebb idézett értékes tanulmányában (i. m. 56. l.). Ilyennek mondja ő az ítélet ú. n. anyagi jogerejét.

²¹ L. különösen Brauer: *Ueber die Grundlage und den Umfang der Nebenintervention* (Archiv f. die civ. Praxis, 1841. 423. s. k. ll.), ki érdekes elmefuttatásban ugyancsak ellene van a mellékbeavatkozásnak, annak megengedését, mint a felek magánjogaiba való beavatkozást szabálytalanságnak, anomáliának mondja.

²² Jól mondja Bíró Balázs (*Perjogi elméletek*. Kolozsvár, 1912. 20. l.), hogy a polgári per a magánjogrend, de nem a magánjogi meglevő szabály szolgáltatásában áll.

mások a fél képviselőjének vagy persegédnek (Streitgehilfe, Beistand) nevezik, anélkül azonban, hogy ezzel a mellékbeavatkozás jogi természetét kellő világításba hoznák.²³

VII. Én a fél fogalmát szűkebb és tágabb értelemben veszem s előbbi értelemben fél az, aki a saját joga iránt perel, az utóbbi értelemben pedig, aki egy más személy joga iránt perel, de nem mint annak képviselője vagy meghatalmazottja, hanem mert a perviteli jogosultság őt illeti meg, mint pl. a tömeggondnok, vagy a követelés behajtására kirendelt ügygondnok.²⁴

Ezek az ismérvek azonban a mellékbeavatkozóra nem állanak, mert ő, mint olyan, nem a saját jogát teszi per tárgyává, és mert a per tárgyát képező jogra vonatkozóan nemcsak a legitimatio ad causam, hanem a perviteli jogosultság is a felet illeti s így a mellékfél elnevezés semmit sem jelent. De a fél képviselőjének, vagy segédjének sem tekinthetjük a mellékbeavatkozót, mert a képviselő a fél nevében, a mellékbeavatkozó pedig a saját nevében végez perbeli cselekvényeket. A segéd kifejezés pedig nemcsak bizonytalan, hanem tág fogalom is, mert hiszen nemcsak a mellékbeavatkozó, hanem a képviselő, a meghatalmazott, sőt a tanu, a szakértő is segíti a felet, illetőleg elősegítheti az ő pernyertességét, akár a fél, akár a saját nevében jár is el.

Es azt sem fogadhatom el, amit különösen *Walsmann*²⁵ hangoztat, hogy a mellékbeavatkozó az általa támogatott fél perviteli jogosultságát (Processführungsrecht) gyakorolja,²⁶ amit azzal is indokol, hogy egyes esetekben a magánjog is megengedi, hogy a fél egy mászt illető jogot érvényesíthessen, így pl. az engedményező az engedményes jogát stb.²⁷ Az azonban igaz, hogy idegen jogok érvényesítése más által csak a törvény által megengedett esetekben lehetséges.

VIII. A mellékbeavatkozás jogi természetét én másként fogom fel s ha fejtegetéseim talán csak de lege ferenda elgondolások is, azok egyike-másika a Pp. mai rendelkezései mellett is hasznosíthatók.

Én a *Wach*-féle jogvédelmi teóriát a *Hellwig* által tovább fejlesztett konkrét közjogi keresetjog fogalma értelmében — bár a részletekben

²³ Az irodalmi utalásokat l. *Walsmann* i. m. 54. s k. II. Nálunk *Baintner* i. m. 141. l. mellékügyfélnek, más helyen 259. l. az ügyfelek egy különös osztálya képviselőjének mondja a mellékbeavatkozót. *Menyhárt* i. m. 70. l. perfélsegédnek, Gaár (*A magyar polgári perrendtartás magyarázata*. Budapest, 1911.) segédnek, az önálló mellékbeavatkozót pertársnak nevezi 74. s k. I. Ugyanígy *Göttl* : *Polgári perrendtartás*. Budapest, 1911. 82. l. Hasonlóan *Jancsó* : *A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve*. Budapest, 1912. Magyary : i. *Perjog*. 182. l. szerint a mellékbeavatkozónak sui generis szerepe van a perben, nem képviselő és nem pertárs. L. még *Almás* (Jogállam, 1915. évf. 137. s k. II.), aki a mellékbeavatkozás bejelentésében egyoldalú eljárási ügyletet lát.

²⁴ V. ö. Szerző : *A polgári perrendtartás tankönyve*. Budapest, 1917. 40. l.

²⁵ V. ö. i. m. 80. s k. II.

²⁶ L. erre nézve *Szerző* i. *Jogvédelem* 113. s k. II., mely szerint a perbeli jogvédelem előfeltételei : a) bizonyos, rendszerint magánjog-jogviszony, kivételesen egy tény, t. i. az okirati valódiság iránti perekben ; b) annak polgári perútra való tartozósága ; c) perbeli jogképeség ; d) a belföldi bíróság joghatósága ; e) perviteli jogosultság ; f) jogvédelmi szükséglet. L. még i. *Tankönyv*, 73. s k. II.

²⁷ L. *Walsmann* i. m. 78. s k. I.

többféle eltéréssel — magamévá tettem,²⁸ s úgy gondolom, hogy azt a mellékbeavatkozás jogi természetének meghatározásánál is alapul lehet, sőt kell is venni.²⁹

Eszerint, akire a jogvédelem előfeltételei fennforognak,³⁰ annak joga van egy konkrét perben a perbeli védelemre. E jogvédelmi előfeltételek közül az anyagi előfeltétel, t. i. egy jog-jogviszony, s a különös perbeli előfeltétel, t. i. a jogvédelmi szükséglet, bírnak különösebb jelentőséggel.

A perbeli jogvédelmet ugyanis a fél mindig valamely fennálló vagy fenn nem álló jogra — jogviszonyra vonatkozólag nyeri. Egyetlen kivétel az okirat valódiságának vagy valótlanságának megállapítása iránti per. Így egy fenn nem álló jogra-jogviszonyra vonatkozó n nyer jogvédelmet a negatív megállapítási perben a felperes, s minden más perben az alperes, mint olyan, mert itt a pernyertesség előfeltétele a per tárgyát képező jog-jogviszony fenn nem állása, ami kitűnik abból is, hogy ennek a fenn nem álló jog-jogviszonynak értéke vagy természete szolgál a hatáskör megállapításának alapjául s hogy erre vonatkozik az ítélet jogereje.³¹

Ámde, ha ezekben az esetekben a fél jogvédelmet nyerhet, anélkül, hogy magánjoga lenne, kétségtelen, hogy itt az ítéleti megállapítás a fél jogos magánjogi érdekét védi, a per tárgyává tett joggal szemben, illetőleg arra vonatkozóan, feltéve, hogy a perjog szerint szüksége is van a jogvédelemre, vagyis a Pp. 130. §-a szerinti megállapítási érdek (jogvédelmi szükséglet) fennforog. Amiből kitűnik, hogy a per nemcsak jogot, hanem jogi érdekét is véd,³² mely valamely fennálló, vagy fenn nem álló jogra vonatkozóan keletkezett.

Ebből következik, hogy az állammal szemben fennálló perbeli védelemre menő közjogi jogosítvány nemcsak azt illeti meg, akinek joga van, hanem azt is, akinek jogállapota valamely jogra-jogviszonyra vonatkozóan veszélyeztetve van. Ezt a negatív megállapítási pereknél ma már általában elismerik.

De ha ez így van, akkor a mellékbeavatkozót is megilleti a perbeli védelemre menő közjogi jogosítvány, ha a más személyek között folyamatban levő per az ő jogállapotát veszélyezteti s csak a helyzet sajátossága hozza magával, hogy ő ezt a védelemre menő jogosítványát a törvény által meghatározott módon s nem pl. keresettel vagy kifogással

²⁸ L. Szerző i. Jogvédelem. 15. s k. II.

²⁹ Nálunk ezt a keresetjogelméletet eddigél nem használták fel, pedig már Bíró B. rámutat (i. m. 13. s k. I.), hogy ez a perjog mélyebb alapon nyugvó áttekintését nyújtja. Újabban a Wach-féle elméletet *Magyary* is helyesnek mondja (i. Perjog, 358. l.), de emellett az absztrakt keresetjogot is elfogadja. *Vinkler* i. Igazságszolgáltatás, 103. s k. II. szintén az absztrakt keresetjog tanát követi. Újabban I. *Menyhárt* i. m. 84. s k. I., aki a keresetet úgy is nevezi, hogy az jogvédelemre, sőt ezt a jogvédelmi igényt mondja a per közvetlen tárgyának. Szerintem azonban pertárgynak csak az tekinthető, amire a jogerő vonatkozik. L. i. *Széljegyzetek*, 15. s k. I. s 22. jegyzet.

³⁰ V. ö. Szerző: i. Jogvédelem. 22. I.

³¹ V. ö. i. *Széljegyzetek*, 18. s k. II.

³² V. ö. *Magyary*: i. Perjog, 1. s k. I. Szerző: Tankönyv, 3. I.

érvényesítheti. Hiszen a jogvédelemre menő jogosítvány természetére nem lehet befolyással az, hogy a jogvédelmet az állam perbeli, végrehajtási, csőd-, vagy más eljárás útján s hogy milyen módon adja, annál kevésbbé, mert a perbeli jogvédelemnek sem előfeltétele, hogy az eziránti kérelmet csak keresetben terjesszük elő, sőt vannak magánjogok, melyek keresettel nem is érvényesíthetők, kifogás útján azonban igen. Emellett állhatnak elő olyan körülmények is, melyek a jog keresettel való érvényesíthetését ideiglenesen kizárják, így pl. csőd esetében, amelynek tartama alatt bizonyos jogainkat nem keresettel, hanem bejelentéssel érvényesíthetjük s annak folytán ad az állam jogvédelmet.³³

A mellékbeavatkozó perbeli védelemre menő jogának az előfeltételei csak annyiban különböznek a rendes esettől, hogy az anyagi előfeltétel reá nézve nem egy jog-jogviszony, hanem valamely jogi érdek, mely egy fennálló, vagy fenn nem álló idegen jogra vonatkozik s mely nem is lesz a per tárgya.

A jogi érdek alapján azonban a Pp. értelmében egy anyagi közjogi jogosítvány keletkezik, t. i. a beavatkozási jog, mely azonban bírói vizsgálat és döntés tárgya mégis csak akkor lesz, ha a felek, vagy azok valamelyike a beavatkozó visszautasítását kéri. Igaz ugyan, hogy a mellékbeavatkozó bejelentése hiányos felszerelés miatt hivatalból is visszautasítható, ez azonban a jogi érdek felől semmi döntést nem tartalmaz.

A különös perbeli előfeltétel pedig itt is a jogvédelmi szükséglet, ami azonban a per létrejöttével eo ipso adva van.

A mellékbeavatkozó helyzete sokban hasonlít a negatív megállapítási per felperesének helyzetéhez, mert ez sem jogot érvényesít, de különbözik ettől mégis, mert az ő perbeli védelemre menő joga nem egy reá nézve, hanem az általa támogatott félre nézve kedvező ítélettel nyer kielégítést.

IX. A Pp. tehát a jogi érdek védelme céljából beavatkozási jogot ad, mely jog a perjog által adott anyagi közjogi jogosítvány³⁴ s keletkezésének előfeltétele, hogy valaki jogilag érdekelve legyen más személyek között folyamatban levő per kimenetelében.

Ez a beavatkozási jog azonban nem öncélú jog, éppen azért nem is tárgya a pernek, sőt annak fennállása vagy fenn nem állása kérdésében a bíróság csak akkor határoz, ha a felek a mellékbeavatkozó visszautasítását kéri, ami úgy a perfelvételi határnapon, mint később is bármikor

³³ A mellékbeavatkozásban *Magyary* (i. Perjog. 178. l.) is egy saját szerű jogvédelmi eszközt lát, mely a kereset és a beszámítási kifogás mellé sorakozik. Ellenk. Neumann : *Kommentar zu den Zivilprocessgesetzen vom 1. Aug. 1895.* Wien, 1914. 3. kiad. I. k. 479. l. : szerinte a mellékbeavatkozónak, mert nem fél, nincs jogvédelmi igénye.

³⁴ *Almásy* (i. munka, 139. l.) azt mondja, hogy a mellékbeavatkozó akaratkijelentése szül részére új szubjektív perjogot. Holott kétségtelen, hogy azt nem az akaratkijelentés, hanem a jogi érdek keletkezteti, mely nélkül — miután az e kérdésben lefolytatandó közbeeső eljárásban nem a jogi érdek, hanem annak a per tárgyhöz való vonatkozása képezi vizsgálat tárgyát (l. a szövegben), a beavatkozás csak lehetőség, de nem jog. T. i. ha a vonatkozás megvan, a mellékbeavatkozó jogi érdek nélkül is eljárhat a perben.

történhetik s annak helye lehet a mellékbeavatkozás mindkét esetében, s csak az a fél nem kérheti a mellékbeavatkozó visszautasítását, aki őt perbehívta.

Ha a felek, vagy azok valamelyike a visszautasítást kérik, úgy a folyó per keretén belül külön eljárás indul meg, melynek tárgya a beavatkozási jog.

Ez az eljárás jogi természetére nézve, ha formailag nem is, de lényegében szintén peres eljárás, épúgy, mint pl. az ügyvédi díj megállapítása iránti eljárás (Pp. É. 18. §),³⁵ melyben a bíróság nem ugyan egy magánjog, hanem egy közjogi jogositvány, t. i. a perjog által adott beavatkozási jog fennállása vagy fenn nem állása iránt határoz s melyben éppen azért a bírói vizsgálat arra szorítkozik, hogy a beavatkozás törvényes formában történt-e s fennforognak-e a beavatkozási jogot keletkeztető körülmények, illetőleg van-e olyan törvényes szabály, mely beavatkozási jogot ad.

A Pp. 87. §-a szerint, ha a mellékbeavatkozó a jogi érdekét valószínűvé teszi, őt visszautasítani nem szabad. Valójában azonban a helyzet az, hogy nem a jogi érdekot kell itt valószínűvé tenni, hanem azt a vonatkozást, melyben az állított jogi érdek a per tárgyát képező idegen jog-jogviszonyhoz áll. Ez világosan kitűnik azokban az esetekben, melyekben külön törvény engedi meg a beavatkozást. De hogy így van ez a Pp. alapján történő mellékbeavatkozásnál is, ez következik abból, hogy ha a bíróság meg is állapítja a beavatkozási jog fennállását, ezzel a jogi érdekre nézve nem határozott, miután annak fennállása a per tárgyát képező idegen jog fennállásához, vagy fenn nem állásához fűződik s csak ezzel együtt állhat meg. A per tárgyát képező idegen jogról pedig a bíróság csak az alapul fekvő perben határoz s csak ezzel kapcsolatosan derülhet ki, hogy a mellékbeavatkozónak van-e valódi jogi érdeke. Pl. ha a vevő ellen az eladott dolog iránt indított perben az eladó mellékbeavatkozóként fellép, úgy a közbeeső eljárásban a bíróság csak azt vizsgálja, hogy az alapul fekvő per alperese a kérdéses dolgot csakugyan a mellékbeavatkozótól vette-e, azt azonban, hogy a vevő a mellékbeavatkozóként fellépő eladótól csakugyan tulajdonjogot szerzett-e, tehát, hogy az eladónak volt-e joga a tulajdon átruházására, ebben az eljárásban a bíróság nem vizsgálja, márpedig a jogi érdek fennállása ennek a kérdésnek eldöntése előtt meg nem állapítható, a vonatkozás azonban az állított jogi érdek s a per tárgyát képező jog között kétségkívül fennforog s így a mellékbeavatkozó beavatkozási joga megállapítandó. Sőt, miután a jogi érdek a per tárgyát képező idegen jog fennállásához vagy fenn nem állásához fűződik, az utóbbira vonatkozó ítélet is csak implicite tartalmaz a jogi érdekre döntést, miután az a per tárgyát nem képezi.

A végzés jogereje az eljárás tárgyát képező beavatkozási jogra, de csakis erre vonatkozik, ami azt jelenti, hogy fennállását vagy fenn nem állását joghatállyal többé vitatni nem lehet, illetőleg erről a per folyamán

³⁵ L. Szerző: *Az ügyvédi díj megállapítása iránti eljárás jogi természete.* Miskolc, 1933. 7. s k. 1.

később csak akkor lehet szó, ha a mellékbeavatkozó vagy a fél olyan körülményeket igazol, melyek valamely vonatkozást keletkeztettek vagy szüntettek meg az állított jogi érdekek s a per tárgyát képező idegen jog-jogviszony között. Pl. a mellékbeavatkozó — ahol ez lehetséges — félként vesz részt a per további folyamán.

A visszautasítási kérelem olyan helyzetet teremt, mint mikor a folyó perben valamely vitássá vált jogviszony fennállásának, vagy fenn nem állásának megállapítása iránt, melytől a peres ügy eldöntése egészben vagy részben függ, keresetet, illetőleg viszontkeresetet indítanak (Pp. 189. §), a végzés pedig hasonlít az olyan ítélethez, mely a jogvédelem különös perbeli előfeltétele, pl. a megállapítási érdek kérdésében határoz.³⁶

A visszautasító végzés ellen a mellékbeavatkozó felfolyamodással élhet s ha a bíróság — szabály ellenére — a főügyben hozott ítéletben mondaná ki a visszautasítást, a mellékbeavatkozó ez ellen — ebben a kérdésben is — élhetne fellebbezéssel, illetőleg felülvizsgálati kérelemmel, minden esetben feltételezve, hogy a visszautasító bíróság a főügyben nem végérvényesen határoz.

Erre a most említett közbeeső eljárásra — mint mondtam is — csak akkor kerül sor, ha a mellékbeavatkozó visszautasítását kéri s a mellékbeavatkozót csak akkor lehet visszautasítani, ha a jogi érdek említett vonatkozása nem áll fenn, mely esetben a beavatkozás csak lehetőség, de nem jog, éppen olyan, mint a perbeli védelemre menő jog hiányában történt keresetindítás.

Mint hogy pedig a perjog a beavatkozási jogot azért adja meg annak, akire nézve a beavatkozás előfeltételei megvannak, hogy ez a per tárgyát képező idegen jog-jogviszony fennállására vagy fenn nem állására vonatkozó jogi érdekét megvédhesse, természetes, hogy a mellékbeavatkozóknak joga van arra is, hogy a folyó perben az általa támogatott félre nézve kedvező ítélet hozassék. Ebben áll az ő perbeli védelemhez való közjogi jogosítványa.

Csak ennek a fél nem ismerése okozta, hogy a beavatkozásban mások magánjogi szférájába, vagyis idegen jogokba való avatkozást láttak,³⁷ s figyelmen kívül hagyták, hogy itt a perjog által adott közjogi jogosítványról van szó, mely éppen ezért még a felek akarata ellenére is gyakorolható, még akkor is, ha ennek folytán a fél, vagy egy harmadik személy károsodnék, különben a beavatkozási jog értelemnélküli volna. Hogy egyébként az ilyen eset nem egyedülálló, az kitűnik a Pp. 346. §-ának ama rendelkezéséből is, hogy jogot ad a félnek pl. a szemlével való bizonyításhoz, még akkor is, ha ezzel egy harmadik személy kárt szenved s ez utóbbi csak kárának megtérítését követelheti.

X. Ha a mellékbeavatkozót — ily értelemben — megilleti a jogvédelemhez való jog, akkor megilleti a perviteli jogosultság is, mely az előbbinek különben is egyik előfeltétele.

³⁶ Ú. n. ügybeli, de nem érdemi ítélet. L. erre nézve *Szerző*: i. Jogvédelem. 45. s 109. l. s i. Tankönyv. 180. l.

³⁷ Különösen *Brauer* (i. m. 423. s k. l.) a mellékbeavatkozásról szólva egyebek közt azt mondja: „... so erscheint es, als ein Eingriff in meine Privatrechte...“

Így tehát nem áll az, amit *Walsmann*³⁸ mond, hogy a mellékbeavatkozó egy idegen perviteli jogosultságot gyakorol, t. i. az általa támogatott félét, mert ő a saját jogvédelemre menő jogát s így a saját perviteli jogát gyakorolja és pedig a saját nevében s csak a konkrét helyzet sajátossága, t. i. a folyamatban levő per okozza, hogy ő a saját érdekének érvényesítése céljából az általa támogatott fél pernyertességét igyekszik előmozdítani, mert jogvédelemre menő joga s így jogi érdeke csak ez úton nyerhet kielégítést.

Azt mondhatjuk tehát, hogy a mellékbeavatkozó a pernek olyan *sui generis* részese, aki *saját közjogi jogosítványa* alapján s a saját nevében a saját jogi érdekét érvényesíti, feltéve, hogy ilyen jogi érdeke valóban is van (l. lentebb XI. a.), s éppen ez különbözteti meg a felektől, a képviselőtől, a segédttől, a meghatalmazottól stb., akik szintén résztvevői a pernek, de egészen más minőségben.

A mellékbeavatkozó a képviselőhöz, meghatalmazotthoz hasonlóan annyiban, hogy a felet támogatja s hogy visszalépése esetében az addig végzett cselekvényei hatályban maradnak, a félhez pedig annyiban, hogy ő is a jogvédelemhez való jogát érvényesíti — a fentebb mondott értelemben — s hogy a perköltségek javára és vele szemben megítélhetők (Pp. 433. §) s a szegényjogot igénybe veheti.³⁹

XI. A mellékbeavatkozó perbeli védelemre menő jogának, mint láttuk (fentebb VIII. alatt) anyagi előfeltétele valamely idegen jog fennállásához vagy fenn nem állásához fűződő jogi érdeke. Ez a jogi érdek bizonyos vonatkozásban esetleg már korábban is vizsgálat tárgyát képezheti a felek visszautasítási kérelme folytán meginduló közbeeső eljárásban (l. fentebb IX. alatt) és pedig a beavatkozási jog fennállásának vagy fenn nem állásának megállapíthatása céljából. Ez a vizsgálat azonban csak formai s csak arra szorítkozik, hogy a per körülményei folytán az annak tárgyát képező jog-jogviszony fennállásához vagy fenn nem állásához általában fűződhetik-e jogi érdeke a mellékbeavatkozónak vagy sem, de hogy ez a jogi érdek nemcsak állítólag, hanem valójában is fennáll a per tárgyát képező jogot-jogviszonyt illetően, azt csak a perben hozandó s a per tárgyára vonatkozó határozatból tudhatjuk meg, miután a jogi érdek — a dolog természete szerint — csak azzal együtt állhat fenn.

Jogi érdek alatt azonban nem érthető bármilyen érdek, pl. ami barátságból, rokonságból, hivatásközösségből stb. származik, sőt még a vagyoni érdek sem tekinthető mindig jogi érdeknek, az itt vett értelemben,⁴⁰ hanem csak akkor, ha az a konkrét per tárgyát képező jog-jogviszonyhoz olyan vonatkozásban áll, hogy ez utóbbi fenn nem állásának, illetőleg fennállásának helytelen megállapítása a mellékbeavatkozó jogállapotát veszélyezteti, vagy éppen hátrányosan befolyásolja.

³⁸ I. m. 80. s k. l. Hiszen az a jogvédelem egyik perbeli előfeltétele s így a mellékbeavatkozóra is fenn kell forognia. L. 26. jegyzet.

³⁹ V. ö. Haendel: *A szegényjog a magyar polgári peres eljárásban és annak kritikája*. Miskolc, 1936. 13. l.

⁴⁰ Ez általánosan elfogadott álláspont. L. pl. *Hellwig* i. System, 220. l.

Éppen azért az olyan érdek, mely egy valójában fennálló jog fenn nem állásának, illetőleg egy valójában fenn nem álló jog fennállásának megállapításához fűződik, nem is jogi érdek s így a mellékbeavatkozó részére — a látszat ellenére — sem keletkezett perbeli védelemre jogot.

Mégis, ha a felek a mellékbeavatkozó visszaautasítását nem kérték, vagy ha kérelmüket a bíróság — a valószínűsített vonatkozás fennállása alapján — nem teljesítette, a mellékbeavatkozónak lehetősége van a perben való cselekvésre, éppen úgy, mint annak a félnek, akinek a konkrét esetben nincs joga a perbeli védelemhez, ámde ilyenkor az ő cselekvényei szintén csak megengedett cselekvények és nem közjogi jogosítványok,⁴¹ mert ilyen esetben az általa támogatott félnek sincs joga a perbeli védelemre s ezért pernyertes nem lehet, következésképp a jogi érdek hiánya miatt a mellékbeavatkozó sem nyerhet jogvédelmet, jóllehet az ő állított jogi érdekének a per tárgyához való vonatkozása megállapított.

Pl. a V. T. 119. §-a szerint a kifogásoló foglaltatónak érdeke, hogy a törvényes zálogjoggal bíró hitelező (bérbeadó) által a végrehajtás-szenvedő ellen indított perben, az előbbi jogának fenn nem állása állapíttassék meg, ámde ha a per folyamán kiderül, hogy ez a jog fennáll, ha a végrehajtás-szenvedő a sorrendi tárgyaláson sorozott bérösszeggel tartozik, úgy a kifogásoló hitelező érdeke csak látszólagos, és nem igazi jogi érdek. Vagy a tolvaj által eladott dolog iránt a vevő ellen indított perben, a tolvaj érdeke a vevő pernyertességéhez, nem igazi jogi érdek, de a látszólagos érdek itt is megvan, mert megvan a vevő valójában nem is keletkezett tulajdonjogához való vonatkozása.

Ebből következik, hogy a mellékbeavatkozónak is csak a valódi jogi érdek fennforgása s a per folytán azzal kapcsolatba jutott idegen jog fennállása, illetőleg fenn nem állása esetében lehet joga a perbeli védelemre, a fentebb mondott értelemben.

De mert ennek megállapítása csak a perben történhetik, a mellékbeavatkozót a per állása szerint, a fél *pernyertességét* előmozdító mindenemű perbeli cselekvényre feljogosítottak kellene tekinteni.^{41a}

⁴¹ V. ö. Szerző: i. Tankönyv, 63. l., mely szerint csak annak a cselekvényei közjogi jogosítványok, kinek in concreto joga van a perbeli védelemre.

^{41a} Ez a rendelkezés sem vehető azonban szó szerinti értelemben, mert mint mondva volt, a mellékbeavatkozó a jogi érdekét érvényesíti a perben s csak azért igyekszik a fél pernyertességét előmozdítani, mert reá nézve az az előnyös, egyébként reá nézve a fél pernyertessége közömbös, jelesen akkor, ha az ő jogi érdeke attól függetlenül is érvényesülhet. Ez persze — a helyzet sajtászerűsége folytán — csak kivételes eset. Így pl. a V. T. 119. §-a esetében indított perben a felperes bérbeadó igazolja, hogy a végrehajtást szenvedő bérösszeggel tartozik. Ezzel szemben a mellékbeavatkozóként fellépett kifogásoló hitelező állíthatja és bizonyíthatja — mégpedig az alperes akarata ellenére is —, hogy a peressé tett bérkövetelés olyan időből származik, melyre a törvényes zálogjog nem terjed ki (V. T. 72. §), vagy hogy a törvényes zálogjog már a bejelentés idejében sem állott fenn, mert az elárverezett ingók a felperes által bérbeadott helyiségből már korábban elvitettek stb. Ily esetben a bíróság az alperest elmarasztalhatja ugyan, de a megítélt követelés a mellékbeavatkozó foglaltató követelését meg nem előzheti, vagyis a mellékbeavatkozó jogi érdeke érvényesül, ámbar a fél pervesztes lett. Hogy a perreutasított keresete jogi természetére nézve elsősor-

XII. A Pp.-nek az a rendelkezése, hogy a mellékbeavatkozó a fél érdekében a per állása szerint megtehető minden perbeli cselekvényt végezhet, tehát hogy a mellékbeavatkozó cselekedhetését a mindenkori perálláshoz köti, érthető és természetes, de már az a rendelkezése, mely a mellékbeavatkozó cselekvényének jogi hatályát a fél akaratától teszi függővé, a mellékbeavatkozás jogi természetével s a per céljával ellentétben áll.

Ennek a törvényes rendelkezésnek — mely egyébként a német és az osztrák perrendekben is megtalálható⁴² — alapja az a fentebb már említett helytelen elméleti felfogás, mely a rendelkezési és tárgyalási elv merev érvényesítésével a pert — mint helytelenül mondják: jogvitát — kizárólag a felek akaraturalma alá helyezi s csak ott tesz kivételt, ahol az ítélet jogereje a mellékbeavatkozónak az ellenfélhez való viszonyára is kiterjed, ahol a mellékbeavatkozót sokan pertársnak, tehát félnek tekintik. Ezzel azonban a nem önálló mellékbeavatkozást értéktelenné, az önálló mellékbeavatkozás eseteit pedig — a jogerőre való utalás folytán — vitássá teszi.

A modern perjogok azonban a tárgyalási elv merevségét már

ban jogállapotváltoztatási kereset s hogy csak másodsorban lehet esetleg marasztalási kereset, arra nézve l. Szerző: *A végrehajtási eljárásjog tankönyve*. Debrecen, 1917. 180. s k. l. Ez mutatja legjobban, hogy a mellékbeavatkozó a saját perbeli védelemre menő jogát érvényesíti. Ez alapon lehet eldönteni azt a szintén nagyon vitás kérdést, hogy a mellékbeavatkozó elismerést, lemondást stb. tehet-e. Ha az a fél érdekében áll, aligha lehet kétséges. Az önálló mellékbeavatkozásnál pedig erre való tekintet nélkül is. Az természetes dolog, hogy senki sem léphet be más személyek között folyamatba levő perbe csak azért, hogy az általa támogatni szándékolt fél pervesztségét idézze elő, de ha már belépett, az igazmondási kötelesség reá is vonatkozik, tulajdonképpen még akkor is, ha az a fél pervesztségét okozná. Ez kétségkívül vitán kívül áll azokban az esetekben, melyekben a mellékbeavatkozót tanuképpen hallgatnák ki. T. i. a helyes felfogás szerint az elismerés és a lemondás is csak tudomáskijelentés, mely a bíróra a törvény rendelkezése folytán kötelező következtetési alapul szolgál. (L. fentebb 7. jegyzet.) Éppen azért ez a kérdés tulajdonképpen csak azok részéről lehet vitás, akik az elismerésben és lemondásban stb. a perrel rendelkező cselekvényt látnak. Az általam követett állásponton van pl. Kleinfeller: *Lehrbuch des deutschen Civilprocessrechts*. Berlin 1910. 147. l. Hellwig: i. System 226. l., az önálló mellékbeavatkozás eseteiben Lakatos Gyula (Jogtudomány Közlöny, 1910. évf. 45. sz.), sőt a mellékbeavatkozó a saját személyéből eredő beszámítási kifogással is élhet, pl. a kezes ellen indított perbe mellékbeavatkozóként fellépő főadós. Igy Hellwig: i. System. 227. l. Antalfi i. m. 302. Kleinfeller i. m. i. hely. stb.; az uralkodó felfogás természetesen más s ezt követi bírói gyakorlatunk is, mely a fenti cselekvényekben magánjogügyleti akaratkijelentést lát. V. ö. Magyar: *A perbeli beismerés*. Budapest, 1906. 199. l. L. még Kovács M.: *A polgári perrendtartás magyarázata*. Budapest, 1927. 325. s k. l., aki a mellékbeavatkozó elismerési stb. jogát még az önálló mellékbeavatkozásnál sem fogadja el. Hasonlókép Gaup-Stein-Jonas: *Die Civilprocessordnung für das Deutsche Reich*. 12. kiad. Tübingen, 1925. 208. l., de azért beszámítási kifogásra esetleg feljogosítotttnak tartja, stb. Mindez azt mutatja, hogy az elismerésre stb. vonatkozó s a régi római per in jure confessiojának szemléletén alapuló magánjogias felfogás magának a perrendnek az igazmondási kötelességével is ellentétben áll, de nem áll ellentétben, ha abban tudomáskijelentést látunk.

⁴² Az osztrák perrend szempontjából l. még Haendel a 19. jegyzetben i. m. 102. l.

áttörték, amikor az igazság kiderítése céljából — habár csak a törvényben kifejezetten meghatározott esetekben — a hivatalból való eljárás, sőt néha a nyomozás elvét is érvényre emelték s amikor a bírónak széleskörű pervezetési jogot adnak, őt teszik a per középpontjává.

Így azután az az indok, amit a nem önálló mellékbeavatkozás függőségének igazolására felhozunk, hogy t. i. az ő helytelen, vagy rosszakaratú pervitele a félnek hátrányára lehet, melynek csak az által veheti elejét, ha ellentmondásával a mellékbeavatkozó cselekvényeinek jogi hatályát leronthatja,⁴³ nem éppen találó, mert — eltekintve attól, hogy a bíró a fél és a mellékbeavatkozó ellentétes, vagy egymástól eltérő előadásainak az ügy eldöntésére való befolyását szabad mérlegelés útján ítélni meg, úgy, mint ezt az önálló mellékbeavatkozás esetében teheti — ez az eset gyakorlatilag alig képzelhető, mert aligha áll a mellékbeavatkozó érdekében, viszont a mellékbeavatkozó a fél helytelen, vagy rosszakaratú pervitelével szemben a legtöbb esetben védtelen marad.

Ez utóbbi szempontból azt mondják, hogy ha a pervesztes fél a mellékbeavatkozó ellen visszkeresetet indít, ez utóbbit *exceptio doli processus* illetné, t. i. bizonyíthatná, hogy a fél helytelen pervitele okozta a pervesztességet.⁴⁴

Ámde ennek az elbírálása egyszerűbben és könnyebben történhetnék a folyó perben, a peranyagot már jól ismerő bíró által, mint egy másik későbbi perben.⁴⁵

Emellett a mellékbeavatkozó nem is jut mindig abba a helyzetbe, hogy ilyen kifogással, ha annak helye lehet, élhessen. Így pl. a V. T. 92., 119. és 161., továbbá a Cs. T. 26. §-ai eseteiben. Itt nem abban áll a joghátrány, hogy a mellékbeavatkozó a fél keresetétől tarthat, hanem ő már az ítélet által létesített jogállapot következtében minden további nélkül kárt szenved, miután a kielégítési alap tőle elvonatik, vagy kevesbedik. Itt a helytelen, vagy éppen az ő kijátszására irányuló pervitel folytán előállott perhelyzet az ő javára többé meg nem változtatható, mert igaz ugyan, hogy a mellékbeavatkozó még perújítással is élhet,⁴⁶ de a fél annak is ellentmondhatna s így a mellékbeavatkozó védtelen maradna.

A nem önálló mellékbeavatkozó függőségét még azzal is indokolják, hogy az ő cselekvényei a per befejezésének késleltetését okozzák, amí

⁴³ Így *Hellwig*: i. System, 228. l.

⁴⁴ Ezt a német perrend 68. §-a kifejezetten megengedi. A Pp. erről nem intézkedik. L. azonban *Magyary* i. Perjog, 184. l., továbbá a bírói gyakorlatra *Térfi*: *Az új polgári perrendtartás*. Budapest, 1911. 170. l.

⁴⁵ Erre már *Schultze* is rámutat, i. m. 93. l.

⁴⁶ Ez vitás. Szerintem azonban a Pp.-nek az a rendelkezése, hogy a mellékbeavatkozó a per jogerős befejezéséig léphet fel, csak azt akarja jelenteni, hogy nincs kötve valamely folyamodási fokhoz, mert ellenkező esetben ellentétben állana a törvény ama rendelkezésével, hogy a mellékbeavatkozó a per állása szerint a fél érdekében, a fél által megtehető mindennemű cselekvényt végezhet. Így a szabály a mellékbeavatkozó javára magyarázandó. Emellett a perújítási kereset rendkívüli perorvoslat, annak folytán nem egy új per indul meg, amire a mellékbeavatkozó nincs jogosítva, hanem a régi per folytatódik. Ellenkező

ellenkezik a felek érdekével.⁴⁷ Ámde a Pp. 222. §-a a bírónak megadja a lehetőséget annak megakadályozására.

XIII. De nemcsak a mellékbeavatkozás jogi természetét határozzák meg helytelenül, hanem annak a célját is egyoldalulág fogják fel.

A célt ugyanis csak a fél támogatásában, segítésében találják s ebből a szempontból helyes, ha a mellékbeavatkozó olyan cselekvényeinek, melyek a fél jogos érdekével ellentétben állanak, jogi hatályt nem adnak, pl. ha az igényperbe mellékbeavatkozóként belépett végrehajtás-szenvedett a felperes jogát elismerné, mert ez a mellékbeavatkozás célját tekintve visszás lenne, miután a végrehajtás-szenvedő csak a végrehajtató, vagy a saját, de nem az igénylő érdekében járhat el,⁴⁸ mert az ő jogi érdeke éppen az, hogy a zár alá vett ingók az ő tartozásának fedezetére szolgáljanak s ő mentesüljön a folytatólagos végrehajtás alól.

Nem szenvedhet azonban kétséget, hogy a mellékbeavatkozás intézménye nem annyira a fél, hanem — és elsősorban — a mellékbeavatkozó érdekében létesített.

Mint fentebb említettem, mindenkinek s így a mellékbeavatkozónak is joga lehet az állam jogvédő tevékenységére, itt annál is inkább, mert sok esetben ez az egyetlen útja annak, hogy jogos magánérdekét megóvja. Ezt hagyja figyelmen kívül az az elméleti felfogás, mely a mellékbeavatkozó eljárását a fél akaratától teszi függővé⁴⁹ s azt sem veszi figyelembe, hogy a fél a maga érdekét perbehívással is megóvhatja, sőt bírói gyakorlatunk szerint erre még az egyszerű értesítés is elég s ily esetben a perbehívás elmulasztásával a visszkereset ellen a szavatos nem védekezhetik.⁵⁰ A mellékbeavatkozónak azonban más jogeszköz aligha áll rendelkezésére.

XIV. Ha a mellékbeavatkozásnak általam adott jogi természetét vesszük figyelembe s annak célját abban is látjuk, hogy a mellékbeavatkozónak alkalmat adjunk érdekei megvédésére, a mellékbeavatkozásra vonatkozó perjogi szabályokat másként kellene megalkotni s az önálló és nem önálló mellékbeavatkozás közötti különbséget megszüntetve, minden esetben a bíró szabad megítélésére kellene bízni, hogy a mellékbeavatkozó cselekvényeit, amennyiben azok a fél akaratával, illetőleg cselekvényeivel ellentétben állanak, következtetési alapul vegye-e, amint azt az önálló mellékbeavatkozásnál a Pp. 88. és 80. §-ai értelmében megteheti.

az uralkodó felfogás, de az itt mondottakkal egyezően dönti el a kérdést Huszár: *A perújítási legitímáció*. Jogállam Pf. 1915. 127. l. Kovács M. i. m. 323. l., továbbá Hellwig: *Lehrbuch des Deutschen Civilprocessrechts*. Leipzig. II. k. 1907. 479. s k. l. Seuffert: *Kommentar zur Civilprocessordnung*. I. k. München, 1907. 110. s k. l.

⁴⁷ Ezzel az indokolással jogosítja fel a Pp. a feleket arra, hogy a mellékbeavatkozó visszautasítását kérhessék (87. §).

⁴⁸ Így Imling: *A végrehajtási törvény magyarázata*. Budapest, 1891. 174. l.

⁴⁹ Helyesen mutatja ki *Baintner* i. m. 236. s k. l., hogy a német jog szerint a jogosított védelme a szavatosságból eredő kötelesség, holott a római jog szerint a beavatkozás a szavatos joga.

⁵⁰ V. ö. Perj. Dtár. XII. k. 1928. 88. l.

XV. A Pp. 84. §-ának indokolásából kitűnik, hogy a törvényhozó a beavatkozást nemcsak azért engedi meg, hogy a perbelépő személy a felet segítse, hanem azért is, hogy azt ellenőrizze. Ez az ellenőrzés azonban mit sem ér, ha a mellékbeavatkozó cselekvényeinek jogi hatálya a fél akaratától függ.⁵¹

Ott, ahol a mellékbeavatkozóra az általa segített fél pervesztésege nem közvetlen, hanem csak fenyegető joghátrányt jelent, mint említettem is, a mellékbeavatkozó a fél által indított visszkeresettel szemben esetleg még megvédheti magát s csak, mert ez az alapperben egyszerűbben és kevesebb költséggel történhetnék, volna kívánatos a fentebb említett szabályozás.

Ahol ellenben a segített fél pervesztésege minden további nélkül joghátránnyal jár, ahol tehát a mellékbeavatkozó a maga jogi érdekét más úton megvédeni nem tudja, ott minden esetben állani kell a Pp. 88. §-a rendelkezésének éspedig a mellékbeavatkozás mai törvényes szabályozása mellett is.

XVI. A Pp. 88. §-a 3. bek. szerint ha a perben hozandó ítélet jogereje a mellékbeavatkozónak az ellenfélhez való viszonyára is kiterjed, cselekvényeire a 80. § alkalmazandó, ami azt jelenti, hogy ilyenkor az ő cselekvényei akkor is hatályosak, ha a fél cselekvényeivel ellentétben állanak. A törvény szerint tehát ez a rendelkezés a jogerő kiterjedését tételezi fel, a § indokolása azonban azt is mondja, hogy az alul a szabály alól, hogy a mellékbeavatkozó cselekvényeinek a félre nézve csak annyiban lehet hatálya, amennyiben a fél cselekvényeivel ellentétben nem állanak, csak akkor van kivételnek helye, midőn a perben hozandó ítélet hatásában reá is kiterjed, pl. a perfeljegyzés után telekkönyvi jogot szerzett beavatkozónál.

Míg tehát a törvény jogerőről, az indokolás az ítélet hatásáról beszél, ami magában véve is bizonyítja, hogy az önálló mellékbeavatkozó köre — a törvényhozó elgondolása szerint is — sokkal tágabb, semhogy azt az ítéleti jogerőre lehetne szorítani. Ha t. i. a jogerő szóhasználatot szószerinti értelemben vennénk, nagyon sok esetet, melyekben önálló mellékbeavatkozásnak van helye, a nem önálló mellékbeavatkozás fogalmi körébe kellene sorolni, ami pedig nemcsak a mellékbeavatkozás jogi természetével, hanem bizonyára a törvényhozó intenciójával is ellenkeznek.

Így mindjárt a Pp. 88. §-ának indokolásában említett perfeljegyzés után telekkönyvi jogot szerzett beavatkozónak az ellenfélhez való viszonyára a jogerő nem, vagy legalább is nem mindig terjed ki, de az ítélet olyan helyzetet teremt, mely a mellékbeavatkozóra hátrányos lehet s mellyel szemben más úton nem védheti meg magát.

És nem terjed ki a jogerő a V. T. 119. §-a szerint a törvényes zálogjoggal bíró hitelező (bérbeadó) által a végrehajtást szenvedett ellen indított perben a mellékbeavatkozóként fellépő kifogásoló foglaltatóra sem, de a végrehajtás-szenvedő pervesztésege esetében reá nézve az

⁵¹ Így *Baintner*: i. m. 240. s k. l.

ítélet hatása olyan hátrányt teremt, melyet más úton nem orvosolhat. És az említett oknál fogva idetartozik a V. T. 92. §-ának esete is, amit azért említek meg, mert vitás s a bírói gyakorlat ellenkező állásponton van. Mert a végrehajtászszenvedőre a végrehajtató pervesztessége másképp nem orvosolható hátránnyal jár, elvonja a foglaltató elől a kielégítési, illetőleg fedezeti alapot s folytatólagos végrehajtásra keletkeztet jogot. Itt sem terjed ki a jogerő a végrehajtást szenvedőnek az igénylőhöz való viszonyára, ámde a jogerőn kívül az ítéletnek más egyéb hatásai is vannak⁵² s a jogerő csak annyit jelent, hogy azok, akikre az kiterjed, az ítéleti jogmegállapítást, de csakis ezt, joghatállyal többé nem vitathatják, mert a bíróság kötve van a megállapításhoz.

XVII. Minthogy azonban a jogerőre vonatkozó elméleti megállapítások is igen különbözők s itt is nemcsak a magánjogias és a közjogias irányzat áll egymással szemben, hanem ugyanazon irányzaton belül is ellentétes nézetekkel találkozunk,⁵³ a bírói gyakorlat is ellentétes megállapításokra jut, ami azt mutatja, hogy mennyire nehéz az elméleti perjog útvesztőiben eligazodni.

Legalábbis erre utal a Kúria 1089—1925. sz. határozata is. Nézetem szerint a jogerő hatásáról és nem más ítéleti hatásról van szó a kereskedelmi üzlet átruházása esetében (1908:LVII. tc.). Az említett határozat szerint azonban az ítélet alapján az üzlet átvevője ellen végrehajtást elrendelni nem lehet, hanem külön pert kell indítani, melyben azonban a hitelező a követelést újból bizonyítani nem lesz kénytelen. Az a körülmény azonban, hogy az átvevő felelőssége tényleg fennáll-e, csak ebben az új perben tisztázható.

Ez a határozat azonban a jogerő hatásának téves magyarázatán alapul. Azt ugyanis, hogy a hitelezőnek az üzlet átadójával szemben joga van követelni, illetőleg, hogy ez utóbbinak kötelessége teljesíteni, vita tárgyává tenni nem lehet, ezért újabb pert indítani nem szükséges, sőt a res judicata folytán nem is lehet. Az a kérdés pedig, hogy az átvevőnek volt-e az átvétel idejében a perindításról tudomása, a bizonyítás kérdése, mely nem per útján, melynek feladata a jog-jogviszony fennállásának vagy fenn nem állásának megállapítása, hanem pl. mint örökösödés, engedményezés esetében stb. a végrehajtási eljárás során állapítandó meg, mert itt is csak az a cél, hogy a tudomás bizonyíttassék s nem, hogy a jog fenn- vagy fenn nem állása döntessék el, mely tudvalevőleg a per fogalmi ismérve.⁵⁴

Az átvevőnek különben is jogában lett volna ebbe a perbe beavatkozni s akkor kétségekívül a Pp. 88. § 3. bek. szerinti, tehát önálló mellékbeavatkozó lett volna, mikor is a hitelezőnek vele szemben is

⁵² L. fentebb 6. jegyzet.

⁵³ V. ö. Szerző : i. Széljegyzetek, 9. l. s a jegyzetben közölteket is.

⁵⁴ Így Kuncz : *A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata*. I. rész. Budapest, 1922. 40. l. Ellenk. Bozóky : *Magyar kereskedelmi jog*. Budapest, 1928. I. k. 108. l. Tóth K. mindenütt, ahol a felek vitáznak, pert lát fennforogni s ezért szerinte a végrehajtási eljárás is átalakulhat perré, a szövegben említett esetben is (i. m. 196. s k. ll.). Hogy ez a per fogalmával ellentétben áll, másutt már rámutattam. Szerző i. Végrehajtás, 14. s k. l.

bizonyítani kellene a követelés fennállását, holott ha a perben nem vesz részt, erre szükség nincs, mert a jogerő reá is kiterjed, másfelől azonban perújítással élhet.

Mint hogy pedig a Pp. 84. §-a szerint a törvénynek a mellékbeavatkozásra vonatkozó rendelkezései azokban az esetekben is alkalmazandók, melyekben a mellékbeavatkozást külön törvény engedi meg, a Pp. 88. §-ának szigorú magyarázata s a Kúriának ama határozata folytán, hogy a Pp. 88. § 3. bekezdésének fennforgásához nem elegendő az, hogy a felperes pernyertessége az alperes melletti beavatkozónak a helyzetét tényleg károsan befolyásolja, hanem az szükséges, hogy az ítélet a vitás kérdést a beavatkozó s a támogatott fél ellenfele között jogilag is eldöntse s közöttük ítelt dolgot létesítsen,⁵⁵ pl. a V. t. 92., 119., 161. §§-ai s az 1860 szept. 19-i rendelet alapján fellépő harmadik személyt a legtöbb esetben csak nem önálló mellékbeavatkozónak lehetne minősíteni, amint azt némely esetben — bár szerintem helytelenül — bírói gyakorlatunk is teszi.⁵⁶

XVIII. Én magam részéről de lege lata olyképpen gondolom a tétel felállítását, hogy tekintet nélkül arra, hogy a jogerő hatásáról, vagy más ítéleti hatásról van szó,⁵⁷ a perbelépő harmadik személyt önálló mellékbeavatkozónak kell tekinteni s vele szemben a Pp. 88., illetőleg 80. §§-ainak rendelkezéseit kell alkalmazni, amikor a perben hozott ítélet jogereje, vagy más egyéb hatása az ő jogállapotára közvetlen hátránnyal jár, melyet ő csak mint a folyó per mellékbeavatkozója háríthat el, illetőleg akadályozhat meg s hogy nem önálló mellékbeavatkozásról csak ott beszélhetünk, ahol a jogerőből, vagy más ítéleti hatásból eredő joghátrány a mellékbeavatkozó jogállapotát csak veszélyezteti, de ő a fenyegető joghátrányt — ha mellékbeavatkozóként fellépett vagy enélkül is, ha perbehívás nem történt — más úton is elháríthatja.

Ezért önálló mellékbeavatkozónak kell tekinteni a V. T. 92. §-a alapján fellépő végrehajtást szenvedőt is, mert igaz, hogy az igényperben hozott ítélet az igénylő és végrehajtástszenvető közötti jogviszonyra hatályal nem bír, de a végrehajtástszenvető jogállapotára közvetlen hátránnyal jár, melyet ő csak mint a folyó per mellékbeavatkozója háríthat el.⁵⁸

Önálló mellékbeavatkozónak kell tekinteni a törlési perben a perfeljegyzés után a pertfeljegyeztető ellen pl. zálogjogot nyert hitelezőt, holott a perben hozandó ítélet jogereje az ő és az ellenfél, t. i. a telek-

⁵⁵ Perj. Dtár, X. k. 1926. 45. l. K. P. IV. 3400 (1924).

⁵⁶ Perj. Dtár. II. k. 1917. 373. l. B. T. P. IV. 918. sz.

⁵⁷ Wach: *Handbuch des Deutschen Civilprocessrechts*. I. k. Leipzig, 1885. 621. l. szerint a mellékbeavatkozót fenyegető hátrány az ítélet hármass hatására vezethető vissza. Szerinte ebből a szempontból az ítéletnek a következő hatásait kell megkülönböztetni: 1. Rechtskraftwirkung. 2. Tatbestandswirkung. és 3. Vollstreckungswirkung. Ebből is látszik, hogy az önálló mellékbeavatkozás eseteit nem lehet a jogerőre szorítani.

⁵⁸ V. ö. Perj. Dtár, XIV. k. 1930. 76. l.

könyvi tulajdonos közötti jogviszonyra nem terjed ki, sőt ilyen jogviszony közöttük esetleg nincs is, de az ítélet az ő jogállapotára közvetlen joghátránnyal járhat, melyet másképp nem háriíthat el, csak ha mint mellékbeavatkozó belép a perbe.

Kovács Marcel a kérdést úgy oldja meg, hogy önálló mellékbeavatkozónak tekinti azokat is, akik törvény alapján avatkoznak be.⁵⁹

Ez azonban nem elég szabatos meghatározás, tekintettel a Pp. 84. §-ára is. Mert pl. a V. T. 124. §-a esetében a lefoglalt követelés behajtásával megbízott végrehajtható, vagy a kirendelt ügygondnok, a végrehajtást szenvedő által közben megindított behajtási perben nem külön törvény, hanem a Pp. 84. §-a alapján léphet fel mellékbeavatkozóként s a fentebb már említett okoknál fogva, de meg ellenőrzési jogának gyakorolhatása céljából is, önálló mellékbeavatkozónak tekintendő, jöllehet a perben hozandó ítélet jogereje nem terjed ki reá, sőt az ellenfélhez, a végrehajtást szenvedő adósához való jogviszony hiányában nem is terjedhet ki, de az ítéleti hatás az ő jogállapotát közvetlenül és hátrányosan befolyásolhatja. Igaz, hogy főbeavatkozóként is fel léphetne, de erre nem köteles.

De lege lata ennél fogva minden esetben önálló mellékbeavatkozást kell megállapítani, ha a perben hozandó ítélet jogereje vagy más egyéb hatása a mellékbeavatkozó jogállapotát közvetlenül és hátrányosan befolyásolhatja, mely hátrányt ő csak mint mellékbeavatkozó háriíthat el.

XIX. De lege ferenda azonban a mellékbeavatkozás kétféle szabályozását megszüntetendőnek tartom⁶⁰ éspedig főképpen azért, mert a jogvédelemhez mindenkinek joga van s ezt a jogot semmi vonatkozásban sem lehet korlátozni, a mellékbeavatkozó pedig e minőségében az állammal szemben fennálló közjogi jogosítványát gyakorolja, feltéve, hogy annak előfeltételei megvannak. Erről a jogról — mint jogvédelmi jogosítványról — a mellékbeavatkozó le sem mondhat, annál kevésbbé akadályozhatják meg annak érvényesítését a peres felek s mert a per célja az igazság kiderítése, olyan érdeket pedig, mely ennek megakadályozására irányul — bármennyire óvakodjunk is mások magánjogi szférájába beavatkozni — jogosnak el nem ismerhetünk s mert a közérdeknek a magánérdeket mindig alá kell rendelni s mert a mellékbeavatkozás mai szabályozása — téves elméleti felfogáson alapulván — nem sok értékkel bír⁶¹ s mert — az e téren felmerülhet, ma még mindig megoldatlan, vagy legalább is egységesen meg nem oldott perjogi problémák nagy száma miatt — a mai törvényes szabályozás mellett még az önálló mellékbeavatkozéhoz tartozó esetek is bizonytalanná válnak.

XX. Éppen ezért, ha valahol, úgy a perjog terén van szükség a tudományos kutatásra, ahol még ma is nagyon sok olyan kérdés van,

⁵⁹ I. m. 323. l. törvényen bizonyára külön törvényes rendelkezést ért.

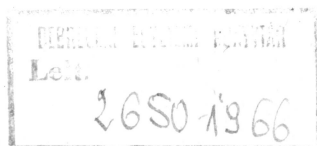
⁶⁰ L. idevonatkozóan *Baintner* i. m. 260. s k. II. helyes elgondolásait.

⁶¹ Helyesen mondja *Baintner* i. m. 266. l., hogy a jogszabályt úgy kell megalkotni, hogy annak hasznát is lehessen venni.

melyre nézve az elmélet eddigelé megállapodni nem tudott, melyre nézve éppen azért a bírói gyakorlat is bizonytalan, a törvényes rendelkezések pedig egymásnak sokszor ellenmondók s hasznosíthatóságuk kétséges.

Fentebb már említettem, kik voltak a magyar modern perjogi tudomány úttörői és alapvető munkásai s úgy gondolom, hogy kötelességet teljesítek, amikor e szerény kis tanulmányomat perjogi irodalmunk egyik későbbi, de szintén kiváló munkása, *Tóth Károly* emlékeztének szentelem.

Városi nyomda, Debrecen. 1938—191.

A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság I. osztályának kiadványai.

I. KÖTET.

1. sz.	Oláh Gábor, Petőfi Sándor. 1923	—50
2. „	Zsigmond Ferenc, Mikszáth írói egyénisége mint kortörténeti dokumentum. 1923.	—80
3. „	Kölcsy Sándor, Emlékezéséd gróf Tisza István felett. 1923.	—40
4. „	Huss Richard, Der Name der Germanen 1923	2—
5. „	Leffler Béla, Az újabb svéd líráról. (Strindberg, Heidenstam, Fröding, Karlfeldt.) 1923.	—60
6. „	Mitrovics Gyula, Az egység és sokféleség esztétikai elve Az Ember Tragédiájában. 1924.	—50
7. „	Iványi Béla, Debrecen és a budai jog. 1924.	1·50
8. „	S. Szabó József, Műveltségi állapotok, főként az iskolázás Debrecenben a reformáció korában. 1924.	1·40
9. „	Tankó Béla, Kant Immanuel születésének 200-ik évfordulójára. 1924.	—70
10. „	Barabási Kun József, Gróf Tisza István és a tudomány 1924	—70

II. KÖTET.

1. sz.	Révész Imre, A magyar protestantizmus tudományos történetírása. 1924.	—80
2. „	Tóth Lajos, A jogképeség a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében. 1925.	1·20
3. „	Mitrovics Gyula, Arany János esztétikája. 1925.	1—
4. „	Marton Géza, Vétkeességi elv—okozási elv. 1926.	2—
5. „	Lósy-Schmidt Ede, A hortobágyi kőhid építése Debrecen város mátai pusztáján. 1926.	3—
6. „	Császár Elemér, Arany János képzelete. 1927.	1—
7. „	Leffler Béla, Lagerlöf Zelma. 1927.	2·20
8. „	Josephus Salánki, De codice Ovidii et Horatii colligato Debreceniensi. 1927.	—60
9. „	R. Kiss István, Az erdélyi fejedelmek nemzetközi politikája. 1927.	—80
10. „	Dezső Gyula, Ingó jelzalog. 1927.	1·20

III. KÖTET.

1. sz.	Harsányi István, Csulyak István élete és munkái 1926.	1·50
2. „	Perjéssy Mihály, Az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló törvényről 1928	5—
3. „	Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás racionalizálása 1930	1—

A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság I. osztályának kiadványai.

IV. KÖTET.

1. sz.	Papp Ferenc, Gyulai Pál és Pataki Emilia 1928.	—80
2. „	Oláh Gábor, A művészi alkotás lélektana 1928.	3·20
3. „	Heisenberg Ágost, Magyarország és Bizánc 1928.	—60
4. „	Rácz Lajos, Keleti hatások a görög filozófia kezdeteire 1929	1—
5. „	Boharsik Pál, A kozmogónia problémája 1929	—60
6. „	Erdős Károly, A galatiai probléma 1930.	—80
7. „	Lósy-Schmidt Ede, Hatvani István élete és művei 1931	4·50
8. „	Peremartoni Nagy Lajos, A harmónia mint filozófiai fogalom 1931	1—
9. „	Varga László, Görög reminiscenciák gr. Széchenyi István műveiben 1931.	1·50
10. „	Rácz Lajos, Kazinczy és a sárospataki főiskola 1931.	1—

V. KÖTET.

1. sz.	Ifj. Kiss Ferenc, Vörösmarty és Ossian 1931	1·20
2. „	N. Bartha Károly, Magyar néphagyományok, I. 1931.	3—
3. „	Fazekas Jenő, Az egyszerű mondat fajtái az északi osztják nyelvben 1932.	2—
4. „	Révész Imre, Adalék a magyar—francia sorsközösséghez 1932	—70
5. „	Hankiss János, Emberismeret és irodalom 1932	—60
6. „	Olchváry Zoltán, Tétéles szabályaink a gyakorlat tükrében 1933	1—
7. „	Nizsalovszky Endre, Az érdekkutató jogtudomány 1933.	1—
8. „	Pekár Gyula, Tisza István végnapjai 1932	—60
9. „	Pápay József, Északi-osztják medvénekek 1934.	6—
10. „	Bacsó Jenő, A polgári per célja 1934.	1·20

VI. KÖTET.

1. sz.	Tóth Lajos, Tisza István emlékezete 1934.	—60
2. „	Kállay Kálmán, Izrael három első királya a Koránban és a mohamedán legendákban 1934.	1·20
3. „	Hankiss János, Abruzzai angol konzul jelentése Kossuthról 1934	1—
4. „	Zoltai Lajos, Debrecen város százados küzdelme a görög kereskedőkkel 1935.	2—
5. „	Nagybáky [Rickl] Antal, Simonffy Sámuel a debreceni nemes kalmár társaság kiváló tagja, debreceni főbíró élete, munkássága, családja és kora (1754—1821) 1936	3—

VII. KÖTET.

1. sz.	Dezső Gyula, Változó tárgyú kötelmek 1936.	1·20
2. „	Tankó Béla, Strauss Dávid emlékezete 1936.	1—
3. „	R. Kiss István, Az egyházi rend közjogi helyzete Erdélyben és Bethlen Gábor armalisa 1936	1—
4. „	Ravasz László, Szónoklás és ígéhirdetés } 1937.	1·50
	Makkai Sándor, Európai magyarság }	
5. „	Zoltai Lajos, Ötvösök és ötvösművek Debrecenben 1937	3·50
6. „	Szondy György, Bezerédj Amália 1937	1·50
7. „	Darkó Jenő, A magyar huszárság eredete 1937	2—
8. „	Bacsó Jenő, Tudományos perjog 1937	1·50

Kapható bármely könyvkereskedésben.

Főbizományos: Stúdium könyvkereskedés, Budapest, IV., Kecskeméti-utca 8.